

KINDEROPVANG BABY'S EN PEUTERS

Beerse - Kasterlee - Lille - Oud-Turnhout - Turnhout - Vosselaar

rapport 2023

Inleiding

Het tekort aan kinderopvang¹ in de 6 gemeenten van werkingsgebied Kordia is problematisch. Jaarlijks blijven meer dan 700 kinderen in de kou staan. Dat zijn 700 gezinnen waarvan één van de ouders niet kan gaan werken, zijn/haar werk verliest, geen opleiding kan volgen,.... Nog belangrijker, het zijn 700 kinderen die broodnodige ontwikkelingskansen mislopen. Dit probleem situeert zich over heel Vlaanderen, maar onze 6 gemeenten bengelen mee onderaan de ladder. Vooral kwetsbare gezinnen vallen uit de boot.

Kinderopvang is omwille van meerdere redenen belangrijk voor ouders, zeker ook om beschikbaar te kunnen zijn voor de arbeidsmarkt en om hen toe te laten andere taken op te nemen in de samenleving. Op die manier zorgt kinderopvang, naast pedagogisch ook voor een maatschappelijke en economische hefboom. In een regio die wil inzetten op groei en aantrekking is het ontzettend nodig om voldoende én kwalitatieve kinderopvang aan te kunnen bieden. Kinderopvang is een gedeelde verantwoordelijkheid van verschillende actoren: de ouders zelf en hun netwerk, de verschillende overheden, de kinderopvangsector en diverse actoren op het veld van arbeidsmarkt en samenleving.

Voorliggend rapport brengt de uitdagingen op het vlak van kinderopvang in onze regio in kaart en wordt **jaarlijks** geactualiseerd om zo gezamenlijke *evidence based* beleidsvoering te faciliteren.

In deel 1 staan we stil bij enkele relevante demografische gegevens. Vervolgens zoomen we in deel 2 in op de aanbodzijde van de kinderopvang in onze regio. Zowel kwantitatieve als kwalitatieve zijn onder de loep genomen. Deel 3 leert ons, dankzij ons e-loket kinderopvang, welke behoeften ouders hebben. Deel 4 behandelt de drempels die organisatoren ervaren en de acties die we lokaal ondernemen om die drempels te verkleinen om in deel 5 vervolgens inzicht te geven in de gevolgen die het tekort met zich meebrengt.

Sinds 2022 zetten we via het project GeZINsKRACHT heel wat acties op om het tekort aan kwalitatieve kinderopvang in de regio te counteren. Daar komen we verder verschillende keren op terug.

In dit rapport spreken we steeds over de doelgroep kinderen jonger dan 3 jaar op het grondgebied van Beerse, Kasterlee, Lille, Oud-Turnhout, Turnhout en Vosselaar.

¹ Kinderopvang omvat: **gezinsopvang** (gekend als onthaalouder die maximaal 8 kinderen in de thuisomgeving opvangt) **en groepsopvang** (gekend als kinderopvang waar meerdere kinderbegeleiders of samenwerkende onthaalouders in staan voor de zorg en begeleiding van de kinderen die opgedeeld worden in leefgroepen van maximaal 18 kinderen voor 2 kinderbegeleiders) **voor baby's en peuters**.

Inhoud

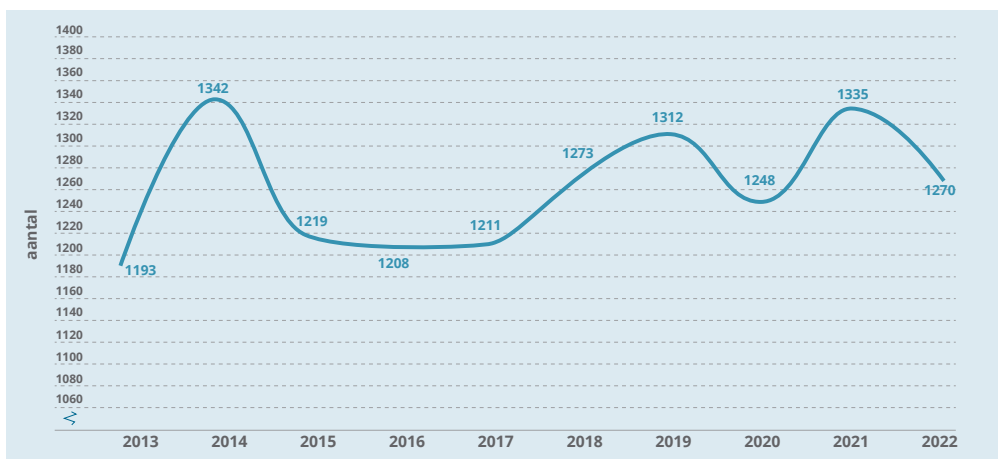
1 Demografische cijfers 0-3 jaar	6
1.1 Geboorten	6
1.2 Aantal 0-3 jarigen	8
1.3 Aantal 0-3-jarigen per wijk in de zes gemeenten	10
1.4 Verhuisbewegingen	12
1.5 familiale zorgindex – groene druk – grijze druk – mantelzorgratio	13
2 Het opvangaanbod baby's en peuters in de zes gemeenten	14
2.1 Evolutie van het opvangaanbod	14
2.2 Vergunde versus ingevulde plaatsen	16
2.3 Aanbod van opvangcapaciteit per wijk	16
2.4 Aanbod aan opvangplaatsen naar aard van de opvang	18
3 Behoeftte aan kinderopvang	19
4 Drempels voor organisatoren van kinderopvang	21
4.1 Ruimte	21
4.2 Rentabiliteit	21
4.3 Personeel	22
4.4 Ondersteuning	22
4.5 Kwaliteit	23
5 Gevolgen van een tekort aan kinderopvang	24
6 Conclusie	27

1 Demografische cijfers 0-3 jaar

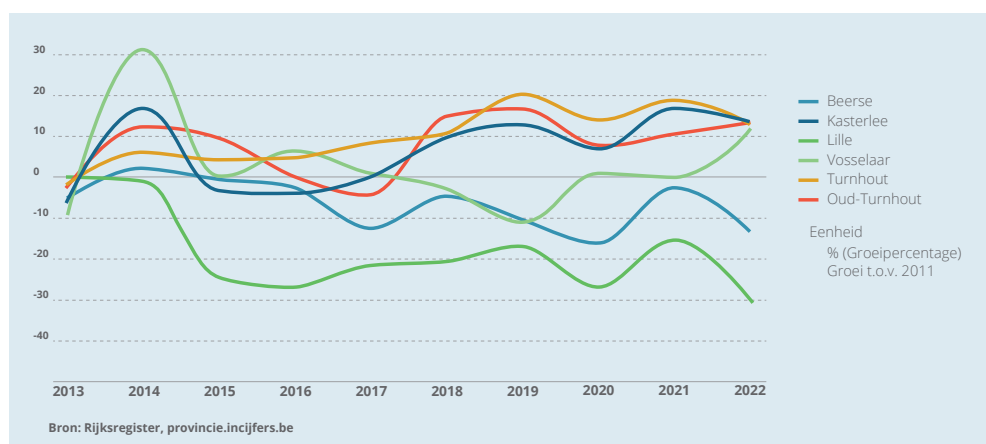
1.1 GEBOORTEN

Evolutie aantal geboorten in de zes gemeenten

Bron: Rijksregister, provincie.incijfers.be

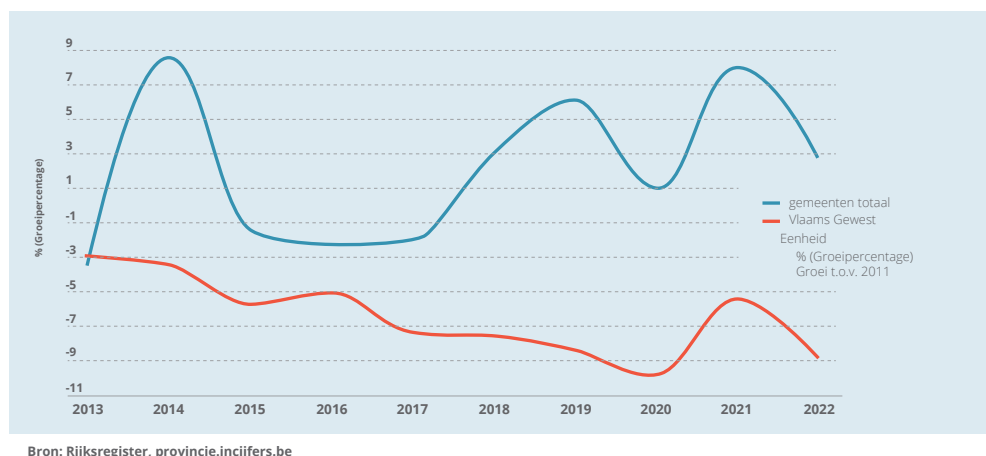
Evolutie geboorten, per gemeente, t.o.v. 2014

Aantal geboorten, per gemeente, 2023

Evolutie geboorten de zes gemeenten / Vlaanderen sinds 2014

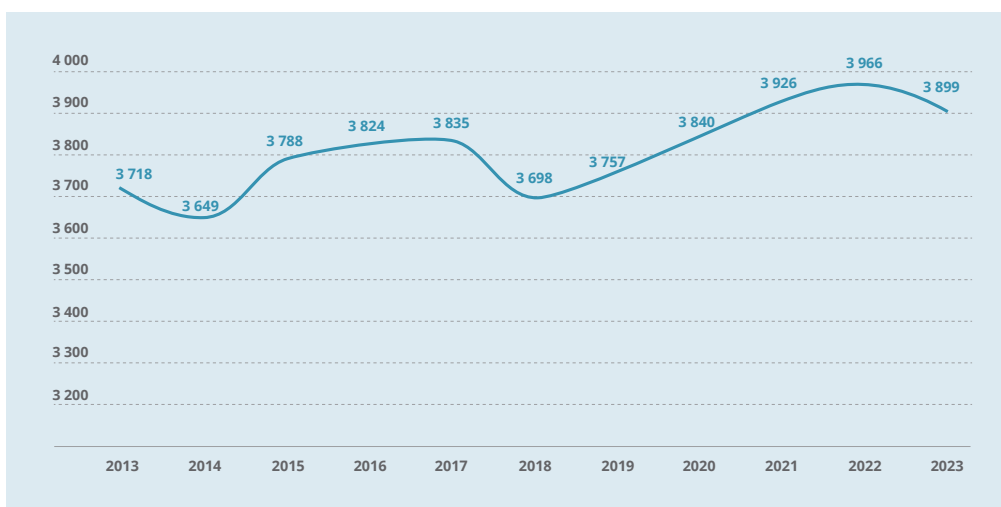
Het aantal geboorten in het Vlaamse Gewest kent reeds jaren een dalende trend. Na een significante wijziging van het geboortecijfer in 2021 zien we dat de geboortecijfers van de afgelopen jaren opnieuw de verwachte curve volgen.

In de gemeenten van werkingsgebied Kordia is het geboortecijfer reeds jaren licht stijgend en schommelt het tussen de 1200 en 1300 geboorten per jaar. In 2023 spreken we van 1282 geboorten.

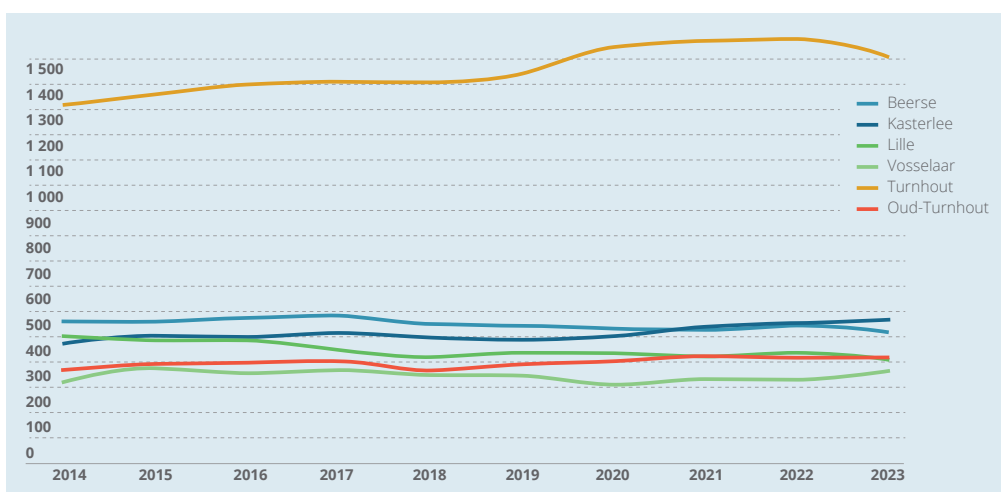
1.2 AANTAL 0-3 JARIGEN

Ook het totaal aantal kinderen tussen 0 en 3 jaar zien we al enkele jaren in licht stijgende lijn gaan. Ten opzichte van verleden jaar is er een lichte daling.

Evolutie 0-3 jarigen in de zes gemeenten

Evolutie 0-3 jarigen per gemeente

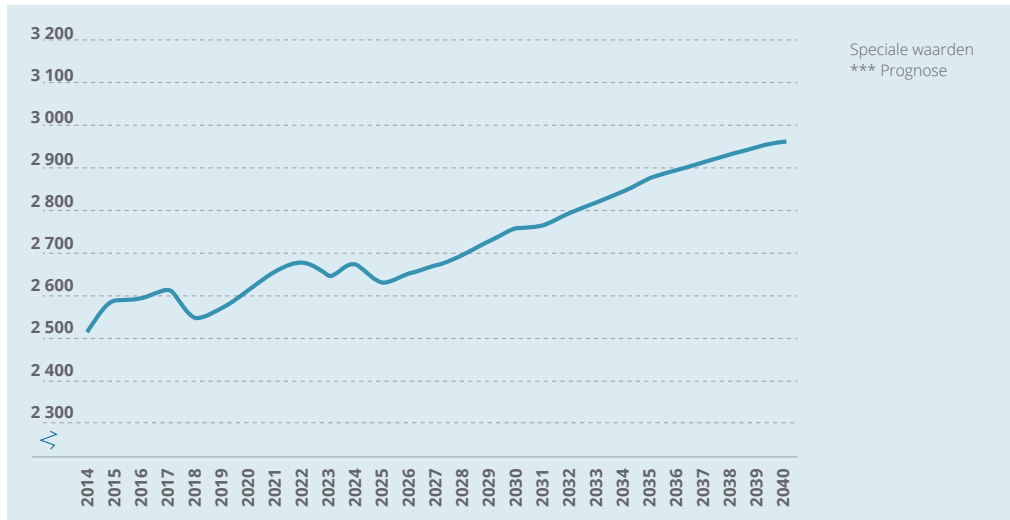

Bron: Rijksregister, provincie.incijfers.be

Op gemeentelijk niveau zien we opnieuw zeer lichte verschillen.

Prognose 0-3 jarigen in de zes gemeenten

Bron: Statistiek Vlaanderen - Bevolkingsprojecties - provincie.incijfers.be

Bij het verzamelen van de gegevens en het publiceren van de prognoses, is er een jaar overlap waar we reële cijfers en prognoses voor dat jaar zien. Volgens deze prognose zullen er tegen 2030 160 kinderen meer in onze regio wonen. In relatieve cijfers betekent dit een groei van 5.8%

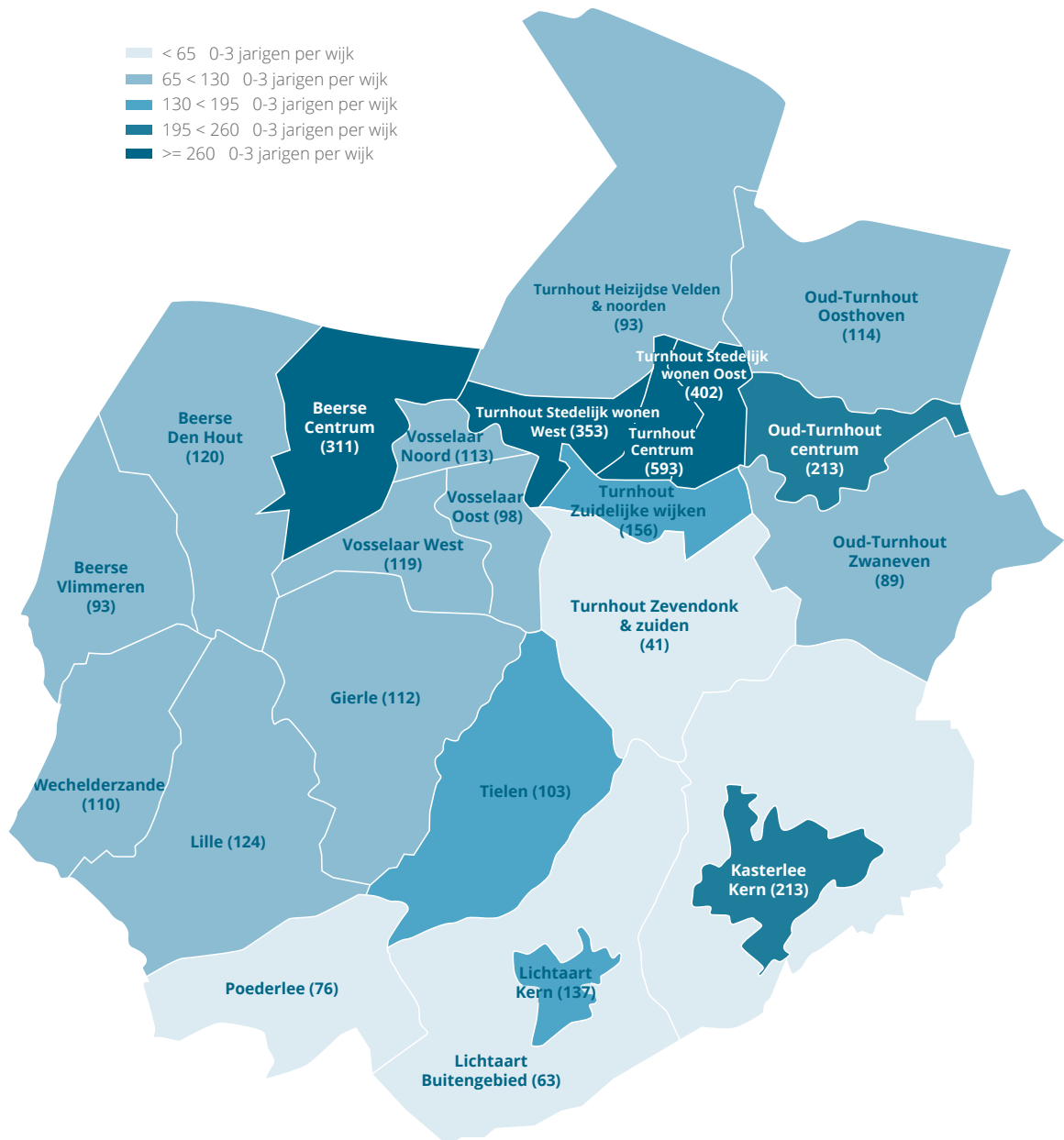

1.3 AANTAL 0-3-JARIGEN PER WIJK

Tot nu toe schetsten we de cijfers voor het volledig grondgebied van de 6 gemeenten van Kordia, nu zoomen we in op wijkniveau.

Als we het aantal 0-3 jarigen in de wijken bekijken, zien we het grootste aantal 0-3 jarigen in Beerse Centrum, Turnhout Centrum, Turnhout Stedelijk wonen west en Turnhout Stedelijk wonen oost. Op de kaart hieronder staan deze **donkerblauw** gekleurd.

Aantal 0-3 jarigen per wijk, 2023

Aantal 0-3 jarigen per wijk, vergelijking tussen 2013, 2022 en 2023

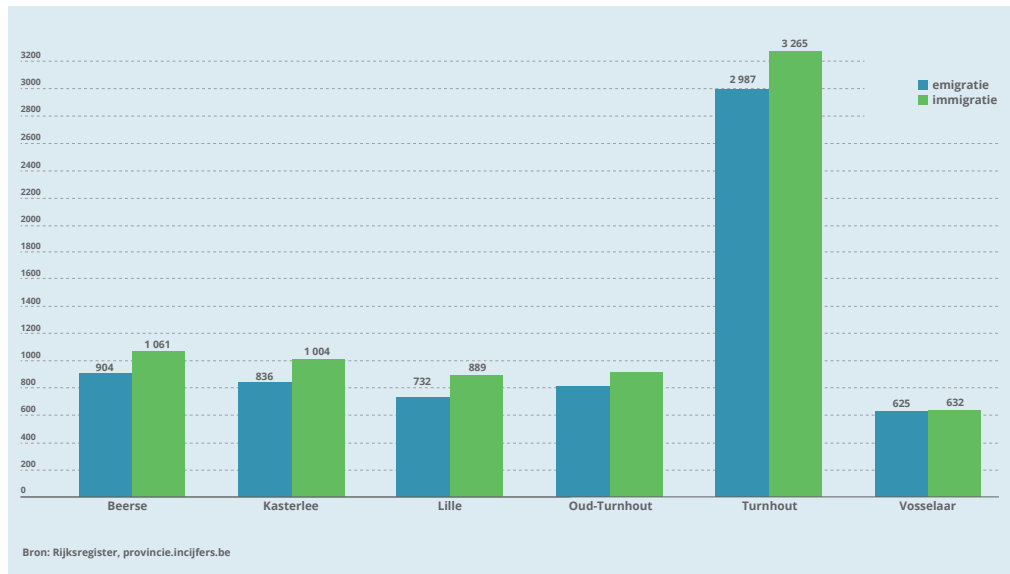
	2013	2022	2023
Beerse Centrum	306	325	311
Beerse Vlimmeren	129	100	93
Beerse Den Hout	116	120	114
Wijk onbekend (Beerse)			
Kasterlee Kern	177	202	213
Lichtaart Kern	99	139	137
Tielen	142	129	130
Kasterlee Buitengebied	36	26	26
Lichtaart Buitengebied	51	56	63
Wijk onbekend (Kasterlee)			
Gierle	124	121	112
Lille	170	138	124
Poederlee (Lille)	79	61	63
Wechelderzande (Lille)	122	117	110
Wijk onbekend (Lille)			
Oud-Turnhout Oosthoven	115	124	114
Oud-Turnhout Zwaneven	71	80	89
Oud-Turnhout Centrum	189	215	213
Wijk onbekend (Oud-Turnhout)			5
Turnhout Heizijdse Velden & Noorden	75	112	93
Turnhout Stedelijk Wonen West	288	353	349
Turnhout Centrum	516	593	581
Turnhout Zuidelijke wijken	185	170	156
Turnhout Zevendonk & Zuiden	39	50	41
Turnhout Stedelijk Wonen Oost	320	402	389
Wijk onbekend (Turnhout)			
Vosselaar Noord	133	114	128
Vosselaar Centrum-Oost	107	98	116
Vosselaar West	121	119	126
Wijk onbekend (Vosselaar)			

In de tabel hierboven, waar we de gegevens van 2013, 2022 en 2023 vergelijken, zien we vooral een groei van 0-3 jarigen in Kasterlee Kern, Lichtaart Kern, Oud-Turnhout Centrum en Turnhout Stedelijk Wonen West. In Vlimmeren blijft de daling van het aantal 0-3 jarigen zich verder zetten.

1.4 VERHUISEBEWEGINGEN

De lichte stijging van het aantal 0-3 jarigen is niet alleen het gevolg van geboorten, maar ook doordat gezinnen met jonge kinderen zich vestigen in onze regio.

Totale immigratie en totale emigratie, per gemeente, 2023

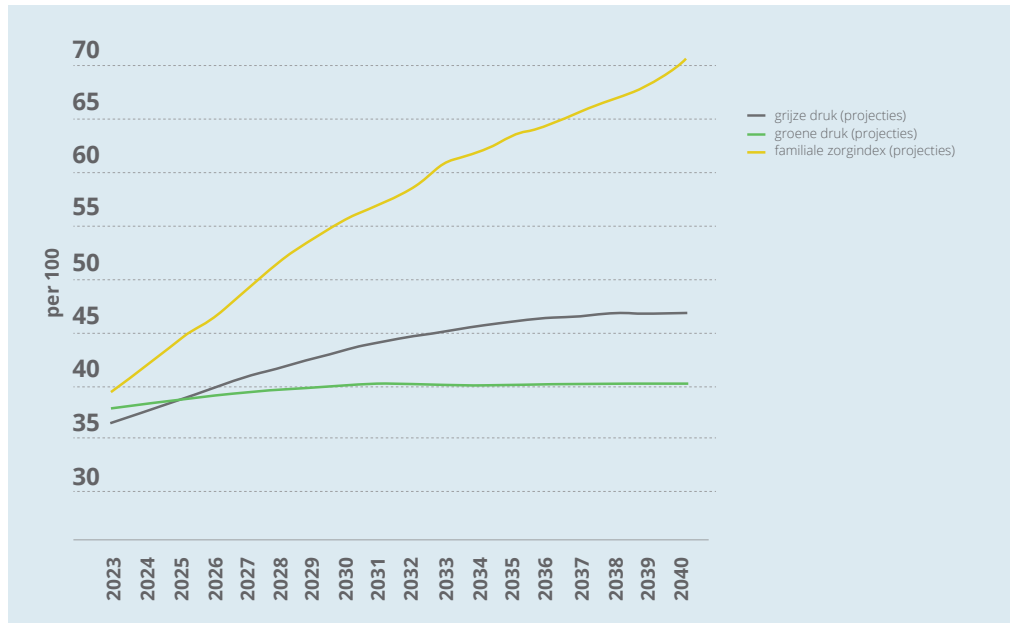

In alle gemeenten, behalve Beerse, zien we een opmerkelijk verschil tussen het aantal mensen die emigreren en immigreren wat de aangroei van de bevolking verklaart. Als we de cijfers van de afgelopen jaren vergelijken zien we dat het migratiesaldo al jaren eerder stabiel blijft, enkel in Lille is er een significante stijging.

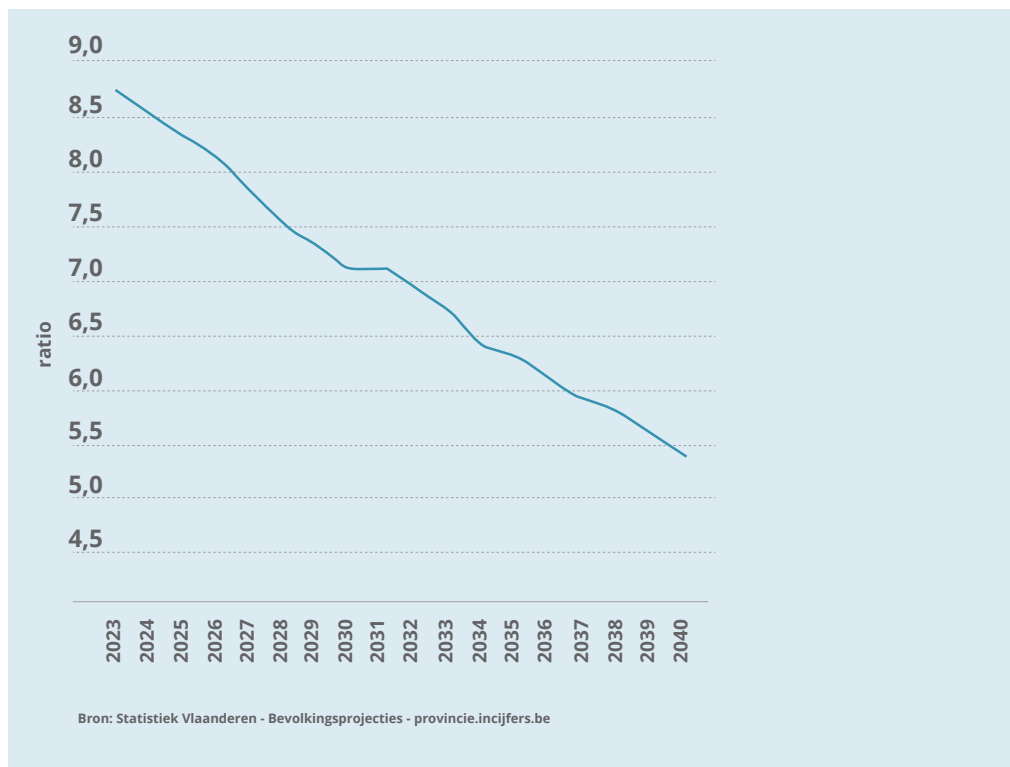

1.5 FAMILIALE ZORGINDEX – GROENE DRUK – GRIJZE DRUK – MANTELZORGRATIO

Demografische coëfficiënten - de zes gemeenten

Mantelzorgratio - de zes gemeenten

De groene druk geeft de verhouding weer tussen het aantal 0-19 jarigen t.o.v. de 20-64 jarigen en blijft stabiel.

De grijze druk geeft de verhouding weer tussen het aantal ouderen (60+) t.o.v. de beroepsbevolking (20 tot 59 jaar). De grijze druk van de gemeenten van het werkingsgebied Kordia ligt in 2023 op 36.4. Dat betekent dat er voor elke 10 mensen op beroepsactieve leeftijd er 3,6 zestigplussers zijn. De grijze druk zal evolueren naar 46.6 in 2040. Dit betekent dat er per 10 beroepsactieve mensen meer dan 4 zestigplussers zullen zijn.

De familiale zorgindex geeft ons een beeld van hoeveel hoogbejaarden er zijn in verhouding tot de bevolking die er normaliter de zorg voor zal opnemen (80+ t.o.v. 50-59 jarigen*100). De familiale zorgindex ligt in de stadsregio in 2023 op 39.3. In 2040 zal dit stijgen tot 70.5. Dit betekent dat door de jaren heen er steeds minder 50-59 jarigen zijn t.o.v. het aantal 80 plussers en er dus een verminderde beschikbaarheid is van potentiële (mantel)zorgers. Die trend samen met de evolutie op de arbeidsmarkt, waar de effectieve uittredingsleeftijd steeds verder naar 67 jaar opschuift en de mensen dus langer professioneel aan de slag blijven, leggen steeds meer een hypotheek op de beschikbare tijd en beschikbaarheid voor mantelzorg en informele kinderopvang.

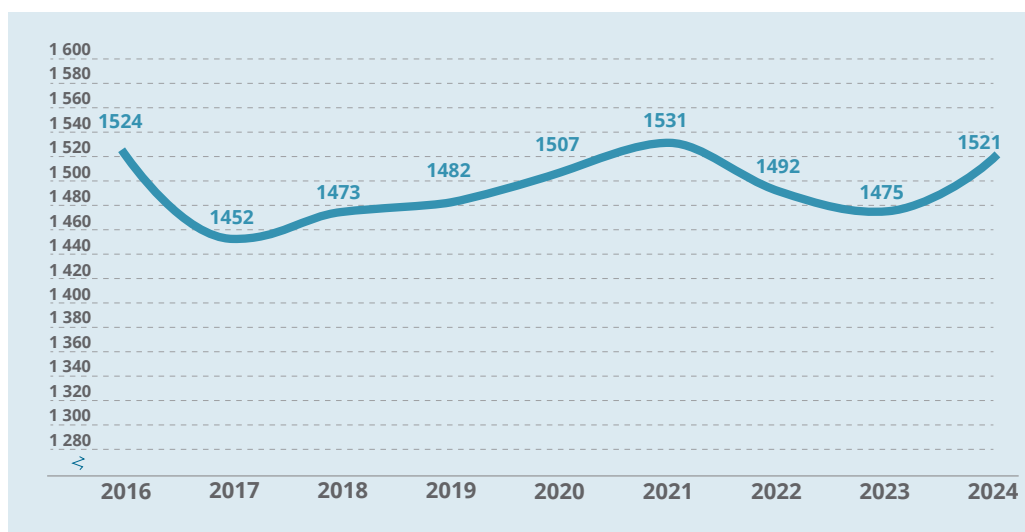

2 Het opvangaanbod baby's en peuters

2.1 EVOLUTIE VAN HET OPVANGAANBOD

Eind 2023 waren er in de 6 gemeenten 1521 vergunde opvangplaatsen voor 0-3-jarigen. We zien dat er in de loop van de jaren wel schommelingen zijn geweest in de absolute aantallen, maar er geen effectieve plaatsen zijn bijgekomen. Momenteel zitten we echter wel in een positief stijgende lijn.

Evolutie aantal opvangplaatsen baby's en peuters in de zes gemeenten

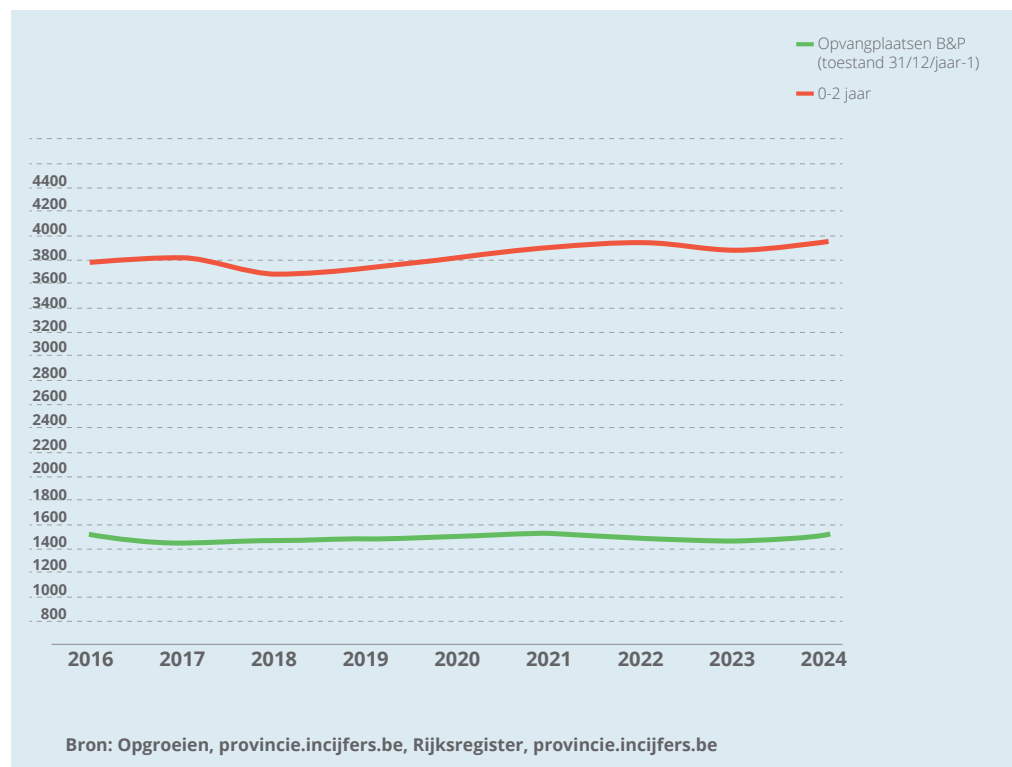
Bron: Opgroeien, provincie.incijfers.be

In 2023 zien we dat er in onze regio 16 onthaalouders gestopt zijn, dat gaat over een totaal van 128 plaatsen die zijn verdwenen. Er zijn gelukkig ook een aantal nieuwe initiatieven gestart, waarvan 7 onthaalouders en 2 groepsopvanginitiatieven. Die starters hebben ervoor gezorgd dat er toch een stijging is in het absolute aantal kinderopvangplaatsen.

Op basis van het grote absolute tekort aan kinderopvangplaatsen dat we via de registraties van het Loket Kinderopvang konden aantonen aan het Agentschap Opgroeien, werden in 2023 in Turnhout 35 nieuwe gesubsidieerde plaatsen toegekend en in Beerse 17. Die zullen in de loop van 2025 gerealiseerd worden, wat opnieuw een mooie stijging in het aantal kinderopvangplaatsen zal betekenen.

Het digitale Loket dat we ontwikkelden in 2020 is de enige weg voor ouders richting kinderopvang. Alle organisatoren van kinderopvang in de regio gebruiken het digitale Loket als toegangspoort voor ouders. Dat maakt dat we als regio unieke cijfers kunnen weergeven van het absolute tekort aan kinderopvang.

Turnhout en Beerse stonden bovenaan in de rangschikking van alle Vlaamse steden en gemeenten en werden geselecteerd door het Agentschap Opgroeien om een oproep te lanceren om respectievelijk 35 en 17 gesubsidieerde plaatsen uit te baten.

In bovenstaande grafiek is de grote discrepantie te zien tussen het aantal kinderen tussen 0-3 jaar en het aantal opvangplaatsen. Zo zien we dat er 3788 baby's en peuters in 2016 woonden in onze regio, hiertegenover stonden slechts 1524 kinderopvangplaatsen, een dekkingsgraad van 40%. In 2023 is het aantal 0-3 jarigen gestegen naar 3960 kinderen en het aantal opvangplaatsen gewijzigd naar 1521, goed voor een dekkingsgraad van 38%. We zien dus een dalende dekkingsgraad.

2.2 VERGUNDE VERSUS INGEVULDE PLAATSEN

Sinds 2014 moet elke formele kinderopvang een vergunning hebben voor het aantal kinderen dat ze wil opvangen. Die vergunning werd in 2014, bij de invoering van het decreet, door vele organisatoren aangevraagd op basis van de maximale capaciteit in m² en niet op basis van het aantal kinderen dat men effectief wilde opvangen. Hierdoor konden, en kunnen nog steeds, organisatoren van gesubsidieerde kinderopvang meer kinderen opvangen dan het aantal waarvoor ze gesubsidieerd worden.

Dit maakt dat het aantal vergunde plaatsen ook in onze regio hoger ligt dan het aantal benutte plaatsen. We schatten in dat een 40-tal plaatsen in de stadsregio vergund zijn die niet benut worden omdat ze ook niet ingevuld worden in de planning.

Door het grote tekort aan gekwalificeerd personeel, zijn er ook een aantal kinderopvanginitiatieven die minder plaatsen invullen om het tekort aan personeel op te kunnen vangen.

Elke onthaalouder krijgt een aantal vergunde plaatsen toegekend op basis van het aantal beschikbare m² en de draagkracht van het individu. Echter zien we in de praktijk dat bijna elke onthaalouder in onze regio vergund werd voor 8 plaatsen. Om de draagkracht van de onthaalouders niet te overschrijden wordt vanuit het Agentschap Opgroeien en de Diensten voor onthaalouders in de praktijk gestreefd naar een gemiddelde van 4 opgevangen kinderen per dag. Dat wil zeggen dat maar de helft van de vergunde plaatsen in principe benut wordt in de gezinsopvang.

In 2023 verlaagde de Vlaamse regering de kindratio om de werkdruk in de kinderopvang te verlagen². Hierdoor moeten kinderbegeleiders meer aandacht kunnen besteden aan elk kind en de ontwikkeling beter ondersteunen. De opvang heeft tot 2027 de tijd om de nieuwe ratio in te voeren, maar kan dit al eerder doen met een gunstige invloed op de verkregen subsidies. Vanuit de sector horen we dat dit een grote impact heeft op de werking. Waar bij de vorige kindratio 18 kinderen werden ingepland bij 2 kinderbegeleiders, worden nu nog maar 14 kinderen ingepland. Dat is opnieuw een verlies van capaciteit, namelijk 4 kinderen per leefgroep.

² <https://www.kindengezin.be/nl/professionelen/sector/kinderopvang/leren-en-werken/kindratio-en-inzetten-van-medewerkers-en>

2.3 AANBOD VAN OPVANGCAPACITEIT PER WIJK

	aantal kinderen		aantal kinderopvangplaatsen		percentage		verschil
	2022	2023	2022	2023	2022	2023	
Beerse Centrum	325	311	111	98	34,15%	32%	-3%
Beerse Vlimmeren	100	93	33	33	33,00%	35%	2%
Beerse Den Hout	120	114	51	48	42,50%	42%	0%
Kasterlee Kern	202	213	79	75	39,11%	35%	-4%
Lichtaart Kern	139	137	68	77	48,92%	56%	7%
Tielen	129	130	52	52	40,31%	40%	0%
Kasterlee Buitengebied	26	26	14	22	53,85%	85%	31%
Lichtaart Buitengebied	56	63	43	46	76,79%	73%	-4%
Gierle	121	112	49	57	40,50%	51%	10%
Lille	138	124	83	83	60,14%	67%	7%
Poederlee (Lille)	61	63	20	22	32,79%	35%	2%
Wechelderzande (Lille)	117	110	54	70	46,15%	64%	17%
Oud-Turnhout Oosthoven	124	114	12	12	9,68%	11%	1%
Oud-Turnhout Zwaneven	80	89	28	28	35,00%	31%	-4%
Oud-Turnhout Centrum	215	213	103	92	47,91%	43%	-5%
Turnhout Heizijdse Velden & Noorden	112	93	130	142	116,07%	153%	37%
Turnhout Stedelijk Wonen West	353	349	105	107	29,75%	31%	1%
Turnhout Centrum	593	581	123	125	20,74%	22%	1%
Turnhout Zuidelijke wijken	170	156	41	43	24,12%	28%	3%
Turnhout Zevendonk & Zuiden	50	41	87	87	174,00%	212%	38%
Turnhout Stedelijk Wonen Oost	402	389	93	104	23,13%	27%	4%
Vosselaar Noord	114	128	36	63	31,58%	49%	18%
Vosselaar Centrum-Oost	98	116	36	36	36,73%	31%	-6%
Vosselaar West	119	126	28	0	23,53%	0%	-24%
Totaal	3966	3899	1475	1521	37,19%	39%	2%

Met de dekkingsgraad geven we de verhouding weer tussen het totaal aantal 0-3 jarigen en de totale opvangcapaciteit. Dit uit zich in een aantal plaatsen per 100 kinderen.

De bovenstaande tabel geeft het overzicht van de dekkingsgraad per wijk en totaal voor de zes gemeenten weer. De gebieden onder of gelijk aan 33% (Barcelonanorm) worden rood ingekleurd. De mismatch door een overaanbod aan kinderopvang ten opzichte van het aantal kinderen tussen 0-3 jaar duiden we aan met de kleur blauw.

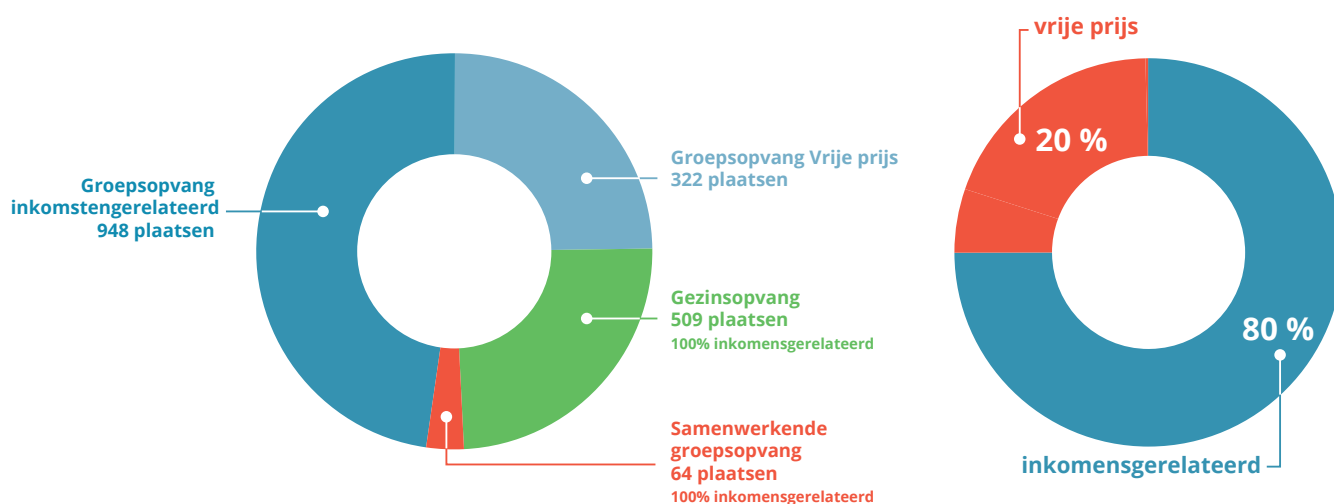
We zien een aantal wijken waar de dekkingsgraad onder de barcelonanorm van 33% ligt. De wijken die prioritaire aandacht vragen zijn: Beerse Centrum, Oud-Turnhout Oosthoven, Oud-Turnhout Zwaneven, Turnhout Stedelijk Wonen West, Turnhout Centrum, Turnhout zuidelijke wijken, Vosselaar West, Vosselaar Centrum Oost.

In de wijken Kasterlee Buitengebied, Turnhout Heizijdse Velden en noorden en Turnhout Zevendonk en Zuiden zien we dat er een overaanbod aan kinderopvangplaatsen is, rekening houdend met de 0-3 jarigen in dezelfde wijken. Uiteraard weten we dat vele ouders ook gebaat zijn en gebruik maken van kinderopvang buiten de eigen wijk en zelfs eigen gemeente.

Onderzoek³ toont aan dat 76,6% van de kinderen in Vlaanderen gebruik maakt van formele kinderopvang (mogelijk in combinatie met informele opvang). Ditzelfde onderzoek toont aan dat 87% gebruik maakt van zowel formele als informele kinderopvang. 11% van de bevroegde ouders in dit onderzoek maakt gebruik van kinderopvang binnen het eigen netwerk. Dit zegt echter nog niets over het gewenst gebruik van formele kinderopvang, hier komen we in '3 Behoeftte aan kinderopvang' op terug.

2.4 AANBOD AAN OPVANGPLAATSEN NAAR AARD VAN DE OPVANG

We maken in onderstaande figuur de verdeling tussen groepsopvang, gezinsopvang en samenwerkende groepsopvang waar 2 of meer onthaalouders samenwerken in een groepsopvang van maximaal 18 kinderen. Verder maken we ook de verdeling tussen opvanglocaties waar ouders een vrije prijs betalen en deze waar ouders een inkomensgerelateerde bijdrage betalen.

In 2023 zijn er verschillende keren mogelijkheden geweest voor kinderopvanginitiatieven om de vergunde plaatsen om te schakelen naar gesubsidieerde plaatsen. Dat geeft een stijging in het aantal inkomensgerelateerde plaatsen, wat zich zal vertalen in de cijfers van werkingsjaar 2024.

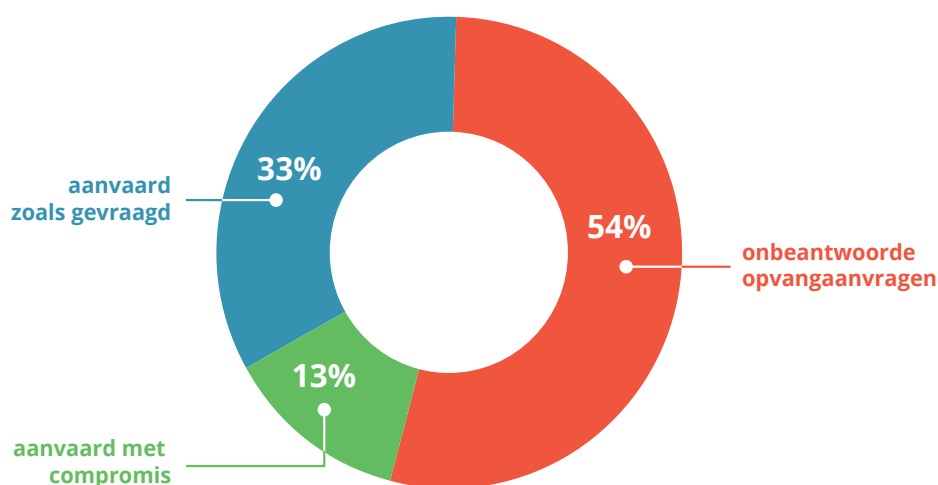
³ Steunpunt Welzijn, Volksgezondheid en Gezin. Het gebruik van en de behoefte aan kinderopvang voor baby's en peuters jonger dan 3 jaar in het Vlaamse Gewest - juli 2019

3 Behoefte aan kinderopvang

Sinds de opstart van het e-loket kinderopvang in stadsregio Turnhout voor de gemeenten Beerse, Oud-Turnhout, Turnhout en Vosselaar, monitoren we alle aanvragen voor kinderopvang in onze regio. Alle aanbieders van kinderopvang zijn aangesloten bij het loket en werken enkel en alleen via het loket om kinderen toe te wijzen aan vrije plaatsen. Alle ouders kunnen dus maar 1 weg nemen richting kinderopvang en dat is via het e-loket. Hierdoor hebben we een zeer duidelijk en correct beeld van de behoefte aan kinderopvang van die 4 gemeenten.

Kasterlee en Lille zijn aangesloten bij het softwareplatform van Opvang Vlaanderen. Ook hier hebben we cijfergegevens van kunnen verzamelen, maar wordt er lichtjes anders gewerkt. De opvanginitiatieven leiden enkel ouders toe die ze geen opvangplaats kunnen geven. Daardoor is het aantal opvangvragen mogelijk niet helemaal accuraat.

Hieronder lijsten we enkele cijfergegevens op, **het totaal aantal opvangvragen in 2023 bedroeg 1544.**

In bovenstaande figuur zien we dat 54% van de aanvragen geen oplossing vindt, dat wil zeggen dat ze geen plaats in de kinderopvang kunnen invullen. Van de aanvragen vindt 13% een kinderopvangplaats met compromis, dit is een opvangplaats die niet helemaal overeenstemt met de opvangvraag, dit kan gaan over de startdatum, opvangdagen, locatie....

De overige 33% vindt een plaats in de kinderopvang die overeenstemt met de oorspronkelijke opvangvraag.

Omwille van de maatschappelijke en economische context zijn gezinnen meer en meer genoodzaakt om meer gebruik te maken van formele kinderopvang. Kinderopvang is daardoor een springplank naar tewerkstelling, opleiding en integratie, wat vaak de armoedecirkel kan doorbreken.

Met inclusieve kinderopvang is de opvang van kinderen met een specifieke ondersteuningsbehoefte. In onze regio zien we dat slechts 12 van de aanvragers aangeven dergelijke opvang te zoeken.

Met dringende opvang bedoelt men opvang die men nodig heeft binnen de maand omwille van starten met werk/opleiding of stopzetting van huidige opvang of verhuis van de ouders. Gezien het grote tekort aan kinderopvang in onze regio, wordt een groot deel van de aanvragen een maand voor de gevraagde startdatum dringend en stuurt het e-loket deze aanvraag uit naar alle kinderopvanginitiatieven in de regio om de kans op een plaats te maximaliseren. Het gaat om 47% van alle aanvragen die een gewenste startdatum hadden in 2023.

Met kinderopvang met ruimere openingsmomenten wordt kinderopvang bedoeld met uren die buiten de gewone openingsuren van 7u-18u vallen. Slechts een klein deel van de aanvragers geeft aan hier nood aan te hebben. In onze regio zijn er 7 initiatieven die ruimere openingsmomenten hebben, bijvoorbeeld tot 18u30 of ééntje zelfs van 5u-19u.

Voorrangsgezinnen zijn gezinnen die aan minstens 2 van volgende kenmerken voldoen (35%):

- opvang nodig voor werk en/of opleiding
- gezinnen met een laag inkomen
- alleenstaanden
- pleegkinderen

Ouders moeten deze voorrangsvoorwaarden zelf aanduiden bij het invullen van hun aanvraag. Heel wat ouders vullen dit naar alle waarschijnlijkheid niet correct of onvolledig in, waardoor dit aantal een onderschatting is van de realiteit. Vanaf werkingsjaar 2023 hebben we alle ouders pro-actief gecontacteerd om de aanvragen te overlopen en zo ook de voorrangscriteria nauwkeuriger te registreren. We zien dan ook een stijging van 13% in het gerapporteerde aantal aanvragen van voorrangsgezinnen.

Kwetsbare gezinnen zijn gezinnen die aan minsten 2 van volgende kenmerken voldoen (9.13%):

- opvang nodig voor werk en/of opleiding
- gezinnen met laag inkomen
- alleenstaanden
- pleegkinderen
- gezinnen met een problematische gezondheids- of zorgsituatie
- laag opleidingsniveau

Ook hier mogen we weer uitgaan van een onderschatting van het reële aantal, gezien de onvolledigheid van deze verklaringen op eer.

Aanvragen voor inclusieve kinderopvang	12
Aanvragen voor dringende opvang	730
Aanvragen voor kinderopvang met ruimere openingsmomenten	78
Aanvraag van voorrangsgezinnen	271
Aanvragen van kwetsbare gezinnen	141

4 Drempels voor organisatoren van kinderopvang

4.1 RUIMTE

Het vinden van een geschikte plaats voor kinderopvang blijkt een grote drempel voor de meeste kinderopvanguitbaters in onze regio. De ruimte moet enerzijds tegemoetkomen aan de regelgeving van het agentschap Opgroeien en anderzijds aan de principes van goede ruimtelijke ordening.

In 2023 waren 4 organisatoren zeer actief op zoek naar een pand. Slechts één organisator vond ook effectief een pand om nieuwe kinderopvangplaatsen te realiseren.

4.2 RENTABILITEIT

Heel wat aanbieders van kinderopvang geven aan dat voldoende grote schaal nodig is om als zelfstandig kinderopvanginitiatief kwaliteit te kunnen bieden en rendabel te blijven. Het blijkt vooral zeer moeilijk te zijn voor de kleinste zelfstandige kinderdagverblijven waar de verantwoordelijke naast coördinerende en coachende taken, ook zelf als kinderbegeleider fungeert en verantwoordelijk is voor de logistiek, het bereiden van voeding, administratieve taken en boekhouding. De druk ligt zeer hoog voor deze zelfstandige kinderdagverblijven om het hoofd boven water te houden.

Uit onderzoek van de SERV⁴ geeft 43% van de respondenten aan dat financiële leefbaarheid de voornaamste oorzaak is voor het stopzetten van de kinderopvang.

Ook het statuut van onthaalouders is financieel enkel gunstig als alle kinderen daadwerkelijk aanwezig zijn en de onthaalouder zelf de werkzaamheden kan uitoefenen⁵.

4.3 PERSONEEL

De sector is minder aantrekkelijk geworden door de zware werkdruk op de vloer. Anderzijds kennen de opleidingen tot kinderbegeleider wel meer aantrek omwille van de erkenning (sinds september 2021) als knelpuntberoep, wat heel wat opportuniteiten biedt als werkzoekende. Toch zien we nu ook meer een mismatch tussen de kandidaten en het gevraagde profiel in de sector. Dit resulteert in heel wat uitval tijdens de opleiding en afhaken bij de start als kinderbegeleider.

⁴ Rapport van de Sociaal-Economische Raad van Vlaanderen/Stichting Innovatie & Arbeid: zelfstandig ondernemen in de kinderopvang, december 2021, Lien Van Rampelberg

⁵ Onthaalouders krijgen een onbelaste onkostenvergoeding van €22/dag per effectieve aanwezigheid. Een onthaalouder krijgt geen vergoeding voor een kind dat niet komt owv ziekte/vakantie/... Ook als de onthaalouder zelf niet kan werken owv ziekte krijgt de onthaalouder geen vergoeding.

Indien in de toekomst het aantal kinderopvangplaatsen uitbreidt, vergroot dit het probleem aangezien er op heden al een groot tekort is aan goed opgeleid personeel.

In 2023 heeft Vlaanderen de kindratio aangepast, waardoor kinderbegeleiders minder kinderen moeten opvangen. Kinderopvanginitiatieven die toch hetzelfde aantal kinderen willen opvangen, zullen dus extra medewerkers in dienst moeten nemen. Hier zullen er extra inspanningen gedaan moeten worden om meer mensen naar de werkvloer te krijgen.

4.4 ONDERSTEUNING

Uit een onderzoek van SERV⁶ leren we dat starters en huidige ondernemers in de kinderopvang nood hebben aan extra ondersteuning. Het gaat in de eerste plaats om nood aan praktische ondersteuning. Het gaat dan om ondersteuning bij het uitpluizen van wetgeving en regelgeving, ondersteunen bij het opmaken van ondernemingsplan, het implementeren van nieuwe regelgeving e.d.

Ook financiële ondersteuning is meer dan welkom. Starters hebben zeer hoge opstartkosten terwijl de inkomsten onzeker zijn. Het huren of aankopen van een pand, de nodige aanpassingen erin doen, materiaal aankopen voor de inrichting en verzorgingsproducten aankopen, terwijl de bezetting in het begin nog erg laag is, is voor vele starters een moeilijke financiële evenwichtsoefening.

Er is voor de werkingsregio Beerse, Oud-Turnhout, Turnhout en Vosselaar een aanspreekpunt voor kinderopvanginitiatieven. Ze kunnen bij het adviserend team terecht met al hun vragen over kinderopvang organiseren. Vragen worden meteen beantwoord of doorverwezen naar de juiste partner. Voor meer info zie <https://www.stadsregioturnhout.be/kinderopvang-starten>

Sinds 2023 kunnen nieuwe kinderopvanginitiatieven ook een investeringspremie aanvragen bij stad Turnhout en ook in Beerse werkt men aan een subsidiereglement om startende kinderopvanginitiatieven te ondersteunen.

4.5 KWALITEIT

Kinderopvanginitiatieven hebben sinds enkele jaren een pedagogisch raamwerk waarop ze hun pedagogische werking kunnen afstemmen. Aan de hand van de MeMoQ kunnen ze de eigen werking onder de loep nemen en actiepunten benoemen. Echter het werken met deze screeningstool vraagt extra aandacht en tijd van de medewerkers in de kinderopvang waar het vaak aan ontbreekt. Hoewel het door vele organisatoren wordt ervaren als een sterk instrument dat een enorme meerwaarde biedt, zorgt het ook voor extra druk op de tijd die medewerkers hebben.

⁶ Rapport van de Sociaal-Economische Raad van Vlaanderen/Stichting Innovatie & Arbeid: zelfstandig ondernemen in de kinderopvang, december 2021, Lien Van Rampelberg

5 Gevolgen van een tekort aan kinderopvang

Kinderopvang is een springplank richting tewerkstelling, opleiding en integratie en dus een cruciale schakel in het bestrijden van kansarmoede.

We zien in de grafiek hieronder dat de kansarmoede index in onze regio een stijgende tendens kent.

Om deze kansarmoedeindex te bepalen, houdt Kind & Gezin rekening met volgende indicatoren: werkloosheidsdruk, gemiddeld netto inkomen per belastingsplichtige, aantal rechthebbenden op een leefloon of equivalent hiervan, percentage één-oudergezinnen en het aandeel personen van buitenlandse afkomst.

Kansarmoede-index - 2021 - Wijken

Gemeente	Deelgemeente	Kansarmoedecijfer 2023 (gemiddeld aantal 2021 tot 2023)	Kansarmoedecijfer 2022 (gemiddeld aantal 2020 tot 2022)
Beerse	Beerse	11,3%	11,0%
Beerse	Vlimmeren	6,7%	6,3%
Kasterlee	Kasterlee	7,9%	9,5%
Kasterlee	Lichtaart	9,4%	7,6%
Kasterlee	Tielen	6,1%	5,2%
Lille	Gierle	6,5%	3,6%
Lille	Lille	2,1%	2,3%
Lille	Poederlee	9,3%	6,8%
Lille	Wechelderzande	8,3%	7,3%
Oud-Turnhout	Oud-Turnhout	8,8%	8,6%
Turnhout	Turnhout	25,0%	26,8%
Vosselaar	Vosselaar	7,5%	6,6%

Het loket kinderopvang staat dagelijks in contact met alle ouders die niet tijdig een opvangplaats vinden. Door een uitgebreidere doordachte Loketwerking hebben we een goed zicht op de gevolgen van het niet vinden van kinderopvang voor de aanvragen die gedaan werden in 2023.

Hieruit leren we dat ouders van wie de gewenste startdatum voor kinderopvang verstreken is in ons e-loket heel wat problemen tegenkomen. 50% van de gezinnen zoekt creatieve oplossingen door beroep te doen op een netwerk van familie en vrienden, werktijden aan te passen, ouderschapsverlof op te nemen e.d. De overige 50% geeft aan door het gebrek aan kinderopvang niet te kunnen starten met Nederlandse les (30%) of niet te kunnen (her)starten met werk (20%). Vaak zijn het de mama's die hierdoor heel wat kansen missen en de zorg voor de jonge kinderen opnemen.

“Panden, panden, panden!!!”

Drie jaar GeZINsKRACHT – de conclusies

Sinds 2021 kunnen we dankzij de samenwerking het drastisch tekort aan kinderopvang voor baby's en peuters en de gevolgen ervan zeer goed in kaart brengen via ons e-loket Kinderopvang. De uitdagingen zijn groot: we stellen vast dat er ruim 1.000 plaatsen te weinig zijn in de regio. Om daar aan te werken startten we drie jaar geleden een ambitieus project GeZINsKRACHT.

We werkten samen met de belangrijkste actoren en partners om het kwalitatief aanbod in onze regio te verhogen. In mei 2024 organiseerden we een symposium over de resultaten van drie jaar werking. Kinderopvang is een belangrijke springplank om gezinnen in onze regio ten volle in hun kracht te zetten. Tijdens het symposium werden door de lokale besturen, de kinderopvangsector, het Agentschap Opgroeien en andere partnerorganisaties aanbevelingen geformuleerd naar de Vlaamse overheid en naar de lokale overheden.

Scan de qr-code om de aanbevelingen te lezen

Volgend interview is sprekend voor de uitdagingen die we in onze regio hebben vastgesteld. We spraken met Souad, een kinderbegeleidster die een opvang wil starten en met Nathalie, projectcoördinator van GeZINsKRACHT.

Souad, jij bent eigenaar van Droomoase. Leg eens uit. Wat is dat?

Souad: Afgelopen maart 2024 richtte ik mijn vennootschap 'Droomoase' op. Droomoase startte met een droom van mij toen ik jaren geleden werkte in de kinderopvangorganisatie van mijn zus in Antwerpen. Ik deed er de nodige ervaring op en zo groeide de wens om zelf organisator te worden in de regio waar ik woon. De eerste stap daarnaartoe was het volgen van een extra opleiding om een eigen kinderopvang op te starten.

Nathalie: Klopt, want niet iedereen mag of kan in een kinderopvang werken of verantwoordelijke worden. Hiervoor moet je beschikken over de nodige kwalificaties. Samen met VDAB, Ligo, LBC, I-diverso en ons intergemeentelijk e-inclusieteam werkten we een voortraject uit voor kandidaat-cursisten voor de opleiding 'kinderbegeleider'. We bieden de kandidaten gedurende een week een volledig 'kinderopvangbad' aan. Ze proeven van de verschillende settings, gaande

van een onthaalouder, een klein kinderdagverblijf tot een grote kinderopvang met meerdere leefgroepen. Zo komen cursisten beter voorbereid aan de start van hun opleiding en de bijhorende stage.

Dus, na deze opleiding heb jij je kinderopvang gestart?

Souad: Momenteel werk ik als clinical trial assistent bij Janssen Pharmaceutica. Mijn initiële idee was om op de site van Janssen een kinderopvang op te starten. Om dat plan te verwezenlijken ben ik met enkele leidinggevers in gesprek gegaan. Het idee om een kinderopvang te starten werd warm onthaald, maar de juridische omkadering en het opnemen van 'extralegale' voordelen voor werknemers bieden hier uitdagingen.

Nathalie: Ook met GeZINsKRACHT hebben we deze piste bewandeld. We zijn in gesprek gegaan met heel wat bedrijven die er baat bij hebben om mee te investeren in kinderopvang. Denk aan bedrijven die het moeilijk vinden om voldoende medewerkers aan te trekken, bijvoorbeeld zorginstellingen of dienstenchequebedrijven. Bedrijven die een aantrekkelijke werkgever willen zijn en daarom een aanbod van kinderopvang mee willen opnemen bij de extralegale voordelen. Zoals Souad aanhaalt, kunnen bedrijven vaak wel enthousiasme opbrengen en toch zijn er bezwaren. Zo bijvoorbeeld het vinden van een sluitend regelgevend kader, want wat doe je met medewerkers die hier geen gebruik van kunnen of willen maken? Wat met medewerkers die liever een kinderopvang dichtbij huis wensen in plaats van dichtbij werk?

“Maar de grootste drempel was toch het vinden van een geschikt pand?”

Souad: Ondertussen werd het duidelijk dat de piste om kinderopvang te starten bij Janssen niet haalbaar was. Ik ging dus op zoek naar een pand in Turnhout, een moeizame zoektocht. De panden die ik vond, hadden geen tuin,

hadden geen parkeergelegenheid of hadden nog niet de juiste functie waardoor ik in gesprek ging met het lokaal bestuur. Daar werd ik doorverwezen naar Nathalie.

Nathalie: Samen met de lokale besturen van Beerse, Oud-Turnhout, Turnhout en Vosselaar maakten we de visie '[ruimte voor kinderopvang](#)'.

Ambtenaren met expertise rond ruimtelijke ordening werden meegenomen in het tekort aan kinderopvang. Iedereen was het er unaniem over eens dat inzetten op ruimte voor kinderopvang één van de sleutels kon zijn om het tekort aan te pakken. Waar vroeger enkel gekeken werd naar de aanvraag, wordt nu de aanvrager steeds doorverwezen naar mij. Ik ga in gesprek met de potentiële organisator om de plannen te bespreken. Zo heb ik het afgelopen jaar verschillende kandidaten gesproken die net zoals Souad de droom hadden om zelf een kinderopvang te starten.

Daarnaast werden er heel wat lokale acties ondernomen.

- Beerse: hier wordt eigen patrimonium ingezet voor kinderopvanginitiatieven en is het voorzien van kinderopvang bij een bouwvergunning opgelegd.
- Oud-Turnhout: er lopen onderhandelingen met een projectontwikkelaar om ruimte voor kinderopvang te voorzien.
- Vosselaar: er werd een pand aangekocht om extra kinderopvangplaatsen te genereren.
- Turnhout: een extra locatie werd hier geopend en er is ook een investeringssubsidie voorzien voor startende kinderopvanginitiatieven. Hier bekijken ze nog binnen welke ontwikkelingsprojecten er in de toekomst ook ruimte voor kinderopvang voorzien kan worden met het oog op komende uitbreidingsrondes voor kinderopvang.

Uitbreidingsrondes, dat gaat dan over subsidies?

Souad: Die uitbreidingsrondes zijn een must voor mij als organisator. Ik wil kwalitatief en toegankelijke kinderopvang

voorzien en daarvoor zijn subsidies noodzakelijk. Ik vind het belangrijk dat alle ouders die voor mijn kinderopvang willen kiezen, dat ook kunnen betalen. Daarom hoop ik op de subsidies zodat ik een tarief kan vragen dat afhankelijk is van het inkomen. Ik heb een dossier ingediend in Beerse en in Turnhout voor de bijkomende gesubsidieerde plaatsen, maar deze zijn niet toegekend.

Nathalie: De betaalbaarheid... daar hebben we de afgelopen jaren op verschillende manieren op ingezet. Enerzijds werkten we met de zes OCMW's van onze regio een vereenvoudigde procedure uit voor het OCMW-tarief.

Daarnaast hebben we de afgelopen jaren enorm ingezet op de fysieke en digitale dienstverlening vanuit het e-loket Kinderopvang. In dit digitale loket moeten alle (toekomstige) ouders hun aanvraag voor kinderopvang registreren. Alle ouders worden ondersteund bij het registreren van hun aanvraag. Ze krijgen info over de werking van het e-loket Kinderopvang of ze kunnen hierover een infomoment volgen. Door de goede opvolging van alle aanvragers, hebben we een zeer goed zicht op het tekort aan kinderopvang en kunnen we dit goed rapporteren aan het Agentschap Opgroeien. Hierdoor haalden we de afgelopen jaren 90 nieuwe gesubsidieerde plaatsen naar onze regio.

Souad: Ik merk echt dat kinderopvang hier in de regio hoog op de agenda staat. Nathalie vertelde over het lerend netwerk dat hier bestaat. Daar komen alle organisatoren van kinderopvang regelmatig samen om inhoudelijke thema's te bespreken en ervaring en kennis uit te wisselen. Ik kijk er enorm naar uit om hiervan deel uit te maken. Het is ook een grote geruststelling dat hier gratis vormingen georganiseerd worden. Als organisator is het voor mij op deze manier geen bijkomende kost en is het fijn dat de organisatie hiervan uit handen genomen wordt. Ik blijf geloven in mijn Droomoase...

Meer info: www.kordia.be/huis-van-het-kind

6 Conclusie

Door de groei van de bevolking vestigen steeds meer jonge gezinnen zich in één van de 6 gemeenten. Daardoor zien we een stijgend aantal 0-3 jarigen en neemt de nood aan kinderopvang alsmaar toe.

Het problematisch tekort aan kinderopvang is al jaren zeer acuut. Dit ondanks de extra plaatsen die in onze regio reeds werden toegekend omwille van het tekort objectief aangetoond door de registraties via het e-loket.

De sector kinderopvang staat zwaar onder druk omwille van diverse redenen. Starters hebben nood aan meer praktische en financiële ondersteuning. Starters en bestaande kinderopvangaanbieders maken zich zorgen om de financiële leefbaarheid en krijgen vacatures steeds moeilijker ingevuld.

Kinderopvang is zowel voor ouders als voor kinderen een springplank naar onderwijs en integratie. Voor ouders is het vinden van een plaats in de kinderopvang onlosmakelijk verbonden met het vinden en kunnen behouden van werk.

Blijvend investeren in de verruiming van een kwalitatief betaalbaar aanbod is broodnodig in de 6 gemeenten van ons werkingsgebied.

COLOFON

Dit is een uitgave van Kordia - www.kordia.be

Verantwoordelijke uitgever: Bart Craane, Meergoorstraat 70, 2340 Beerse

foto's: freepik.com

Eindredactie: Marc Boeckx, Hanne Jacobs, Nathalie Raeymaekers en Sofie Coppers

Lay-out: Fiks Studio

Datum van uitgave: oktober 2024